

คำนำ

แนวปฏิบัติที่ดีด้านการป้องกันและลดมลพิษสำหรับโรงฆ่าสัตว์ ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการผลิตที่สะอาดในกิจกรรมของโรงฆ่าสัตว์ เน้นการใช้ทรัพยากร (น้ำ ไฟฟ้า และเชื้อเพลิง) อย่างมีประสิทธิภาพ ลดการเกิดน้ำเสียและกากของเสีย รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากของเสีย ส่งผลให้สามารถลดค่าใช้จ่ายในการบำบัดหรือกำจัดของเสีย ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับพนักงานและส่งผลดีต่อสุขภาพอนามัย รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการตลาดอีกทางหนึ่งด้วย

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือฯ เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการโรงฆ่าสัตว์ และผู้สนใจในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมโรงฆ่าสัตว์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งนอกจากจะเป็นการป้องกันและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้วยังสามารถดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายของกรมอนามัยเรื่องอาหารปลอดภัย (Food Safety) ในปี 2547 และนโยบายของกรมปศุสัตว์ที่มีเป้าหมายให้โรงฆ่าสัตว์ทั่วประเทศมีการจัดการที่ดี (Good Manufacturing Practice : GMP) ภายในปี 2548 อีกด้วย

กรมควบคุมมลพิษ

ตุลาคม 2547

สารบัญ

	หน้า
1. บทนำ	1
2. หลักการลดและป้องกันมลพิษโดยกระบวนการเทคโนโลยีการผลิตที่สะอาด	2
3. ขั้นตอนการจัดทำแนวปฏิบัติที่ดีด้านการป้องกันและลดมลพิษสำหรับโรงฆ่าสัตว์	3
● ขั้นตอนที่ 1 การสร้างคณะทำงาน	4
● ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจกิจกรรมและการใช้ทรัพยากร	4
● ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำร่างเกณฑ์ปฏิบัติที่ดีด้านการป้องกันและลดมลพิษ	8
● ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนปฏิบัติงาน	19
● ขั้นตอนที่ 5 การพัฒนาบุคลากร	20
● ขั้นตอนที่ 6 การดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติงาน	21
● ขั้นตอนที่ 7 การติดตามและประเมินผล	22
4. ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานตามแนวปฏิบัติที่ดีด้านการป้องกันและลดมลพิษสำหรับโรงฆ่าสัตว์	26
5. ประโยชน์ที่จะได้รับ	27
บรรณานุกรม	28

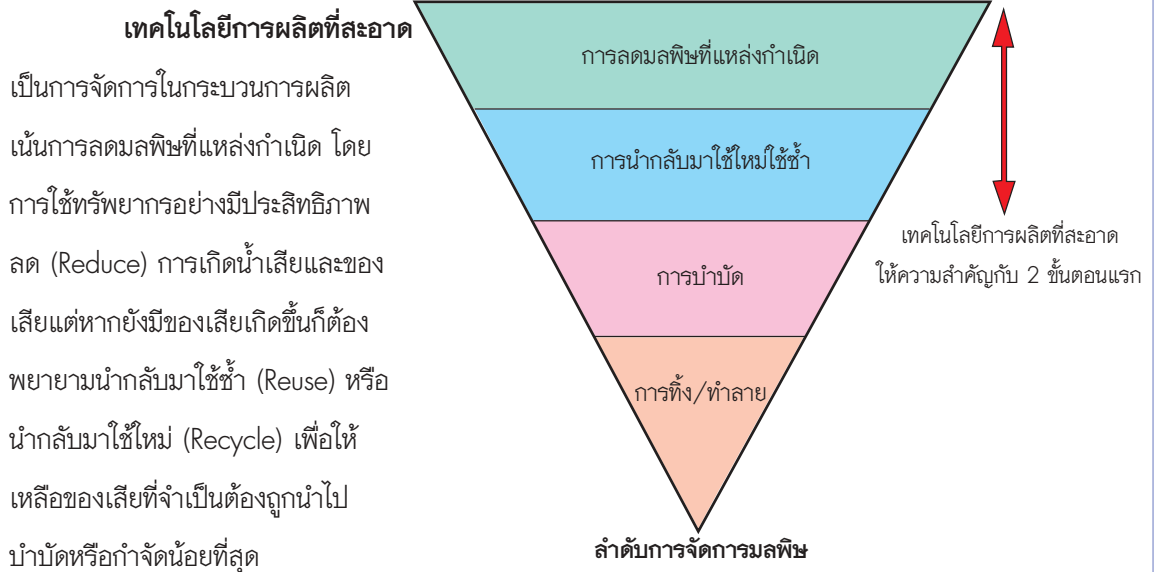
บทนำ

โรงฆ่าสัตว์เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่สำคัญ เนื่องจากก่อให้เกิดปัญหา เสียงดัง กลิ่น ของเสีย และน้ำเสีย เป็นต้น จากผลการสำรวจของกรมควบคุมมลพิษ พบว่าโรงฆ่าสัตว์ทั่วประเทศกว่า 1,000 แห่ง ทั้งที่เป็นของภาคเอกชนและที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเทศบาล ส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม การจัดการของเสียที่เกิดขึ้นมักมุ่งไปที่การแก้ไขที่ปลายเหตุ (End of Pipe) คือ การบำบัดและกำจัดของเสีย โดยเฉพาะน้ำเสียที่มีความสกปรกค่อนข้างสูง กล่าวคือ มีค่าความสกปรกในรูปของบีโอดี (Biochemical Oxygen Demand; BOD) อยู่ในช่วง 1,500-2,500 มก./ล. การแก้ไขปัญหาโดยเน้นการบำบัดน้ำเสียให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ภาครัฐกำหนดขึ้นมักจะมีปัญหาเกี่ยวกับระบบบำบัดที่ไม่มีประสิทธิภาพ และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาแพงมาก รวมทั้งขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญ กรมควบคุมมลพิษตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้ใช้นโยบายเชิงรุกและการสร้างแรงจูงใจโดยนำเอาเทคโนโลยีการผลิตที่สะอาด (Cleaner Production) มาประยุกต์ใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมโรงฆ่าสัตว์

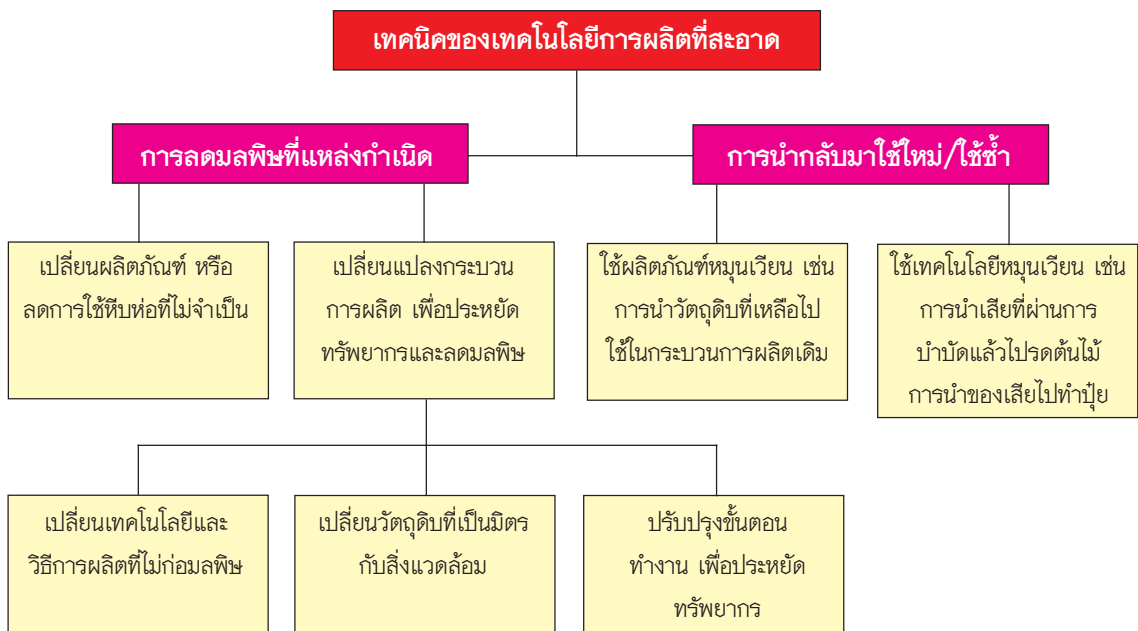
เทคโนโลยีการผลิตที่สะอาดเป็นวิธีการจัดการเพื่อลดมลพิษที่แหล่งกำเนิดโดยให้ความสำคัญต่อการใช้ทรัพยากร (น้ำ ไฟฟ้า และเชื้อเพลิง) อย่างมีประสิทธิภาพ ลดปริมาณน้ำเสียและของเสีย ส่งเสริมให้มีการนำของเสียกลับมาใช้ใหม่หรือใช้ซ้ำ ซึ่งหากผู้ประกอบการโรงฆ่าสัตว์นำไปปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องจะสามารถลดมลพิษ ลดการสูญเสียทรัพยากรและพลังงานที่ไม่จำเป็น ลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงาน ลดค่าใช้จ่ายในการจัดการของเสีย ส่งผลให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมลดลงและหมดไปได้ในที่สุด

ทั้งนี้ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้นั้นผู้บริหารของโรงฆ่าสัตว์ต้องให้ความสำคัญและมีความมุ่งมั่นที่จะนำแนวทางของเทคโนโลยีการผลิตที่สะอาดไปใช้ รวมถึงความร่วมมือจากผู้ประกอบการและพนักงานฆ่าสัตว์ที่จะต้องพร้อมใจปฏิบัติตามคู่มือฯ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

หลักการลดและป้องกันมลพิษโดยกระบวนการเทคโนโลยีการผลิตที่สะอาด

เทคโนโลยีการผลิตที่สะอาดมีแนวทางหรือเทคนิคการดำเนินงานดังแสดงในแผนผังด้านล่าง ซึ่งจะเน้นที่ 2 ขั้นตอนแรก คือ การลดมลพิษที่แหล่งกำเนิดและการนำกลับมาใช้ใหม่หรือใช้ซ้ำ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สามารถลงมือปฏิบัติให้เห็นผลได้ทันที

ขั้นตอนการจัดทำแนวปฏิบัติที่ดี ด้านการป้องกันและลดมลพิษสำหรับโรงฆ่าสัตว์

การจัดทำแนวปฏิบัติที่ดีด้านการป้องกันและลดมลพิษเพื่อนำไปใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม
โรงฆ่าสัตว์ประกอบด้วยการทำงาน 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างคณะทำงาน

การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ดังนั้นจึงต้องตั้งคณะทำงานที่ประกอบด้วยผู้แทนทุกระดับตั้งแต่ ผู้บริหารระดับสูง หัวหน้างาน และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง เช่น งานสัตวแพทย์ งานรักษาความสะอาด คนงาน พนักงานฆ่าสัตว์ ตลอดจนผู้ค้าเนื้อสัตว์ เป็นต้น โดยมีหน้าที่ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งการให้ความรู้ความเข้าใจ และกระตุ้นให้บุคลากรในโรงฆ่าสัตว์ มีความตระหนักและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

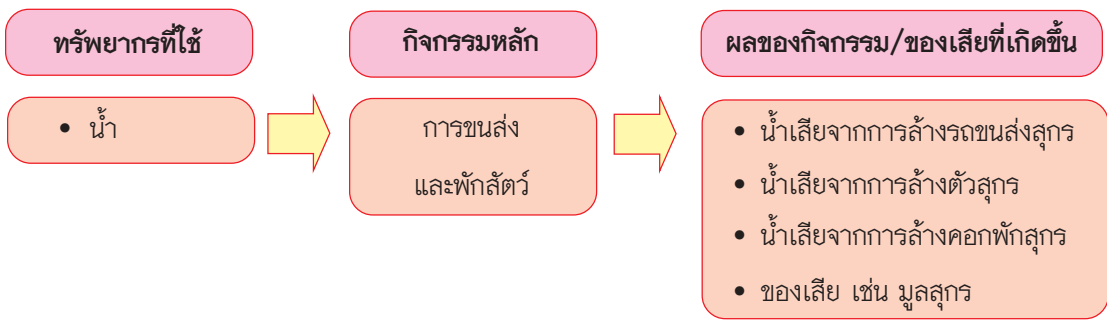

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจกิจกรรมและการใช้ทรัพยากร

สำรวจกิจกรรมหลักๆ ของโรงฆ่าสัตว์ในเมืองต้น เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมกับการใช้ทรัพยากร (น้ำ ไฟฟ้า เชื้อเพลิง) และการเกิดของเสีย รวมทั้งสังเกตจุดหรือบริเวณที่เกิดความสูญเสียที่สามารถแก้ไข และ/หรือปรับปรุงให้ดีขึ้น หลังจากนั้นจึงสำรวจปริมาณการใช้ทรัพยากรอย่างละเอียด สำรวจลักษณะและความพร้อมในการใช้งานของวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือต่างๆ บริเวณหรือจุดที่มีการใช้ทรัพยากรสิ้นเปลืองหรือมีการรั่วไหล จุดที่มีความเสี่ยง หรือสภาพแวดล้อมการทำงานที่ไม่ดีหรือไม่ถูกสุขลักษณะ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงการใช้ทรัพยากรในแต่ละประเภทให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งประเมินแนวทางที่จะลดการเกิดมลพิษและของเสีย และการนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์ ซึ่งกิจกรรมหลักของโรงฆ่าสัตว์โดยทั่วไปประกอบด้วย การขนส่งและพักสัตว์ การฆ่าสัตว์ การขนส่งผลิตภัณฑ์ (ซากชำแหละ) และการทำความสะอาดโรงเรือน

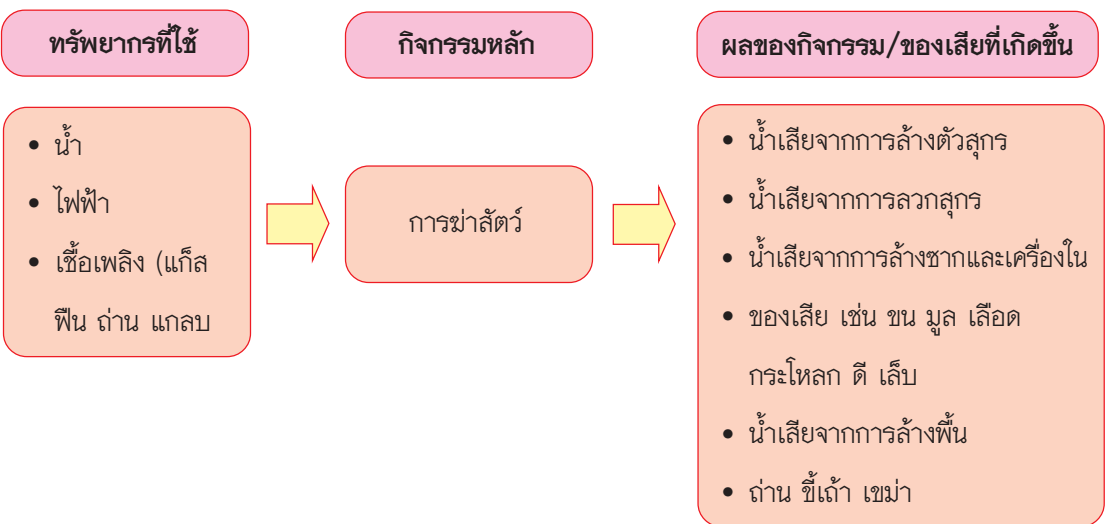
กิจกรรมการขนส่งและพักรีดตัว เริ่มตั้งแต่การนำสุกรจากฟาร์มขึ้นรถมายังคอกพักในโรงฆ่าสัตว์ การล้างสุกร และคอกพักรีดสุกร การล้างรถภายหลังการขนส่ง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากร และของเสียต่างๆ ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 การใช้ทรัพยากรและของเสียที่เกิดขึ้นในกิจกรรมการขนส่งและพักรีดตัว

กิจกรรมการฆ่าสัตว์ ประกอบด้วย การทำให้สลบ การนำเลือดออกจากซาก การลอกและขูดขน การแยกเครื่องใน การผ่าซีก และชำแหละตัดแต่งซาก การล้างเครื่องใน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวมีการใช้ทรัพยากร และก่อให้เกิดของเสียต่างๆ ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 การใช้ทรัพยากรและของเสียที่เกิดขึ้นในกิจกรรมการฆ่าสัตว์

กิจกรรมการขนส่งผลิตภัณฑ์ (ซากที่ชำแหละแล้ว) เป็นการขนส่งซากชำแหละจากโรงฆ่าสัตว์ไปสู่ตลาด ซึ่งกิจกรรมนี้มีการทำความสะอาดรถทั้งก่อนและหลังการขนส่งซาก และก่อให้เกิดของเสีย ดังแสดงในแผนภาพที่ 3

ทรัพยากรที่ใช้

กิจกรรมหลัก

ผลของกิจกรรม/ของเสียที่เกิดขึ้น

• น้ำ

การขนส่งผลิตภัณฑ์

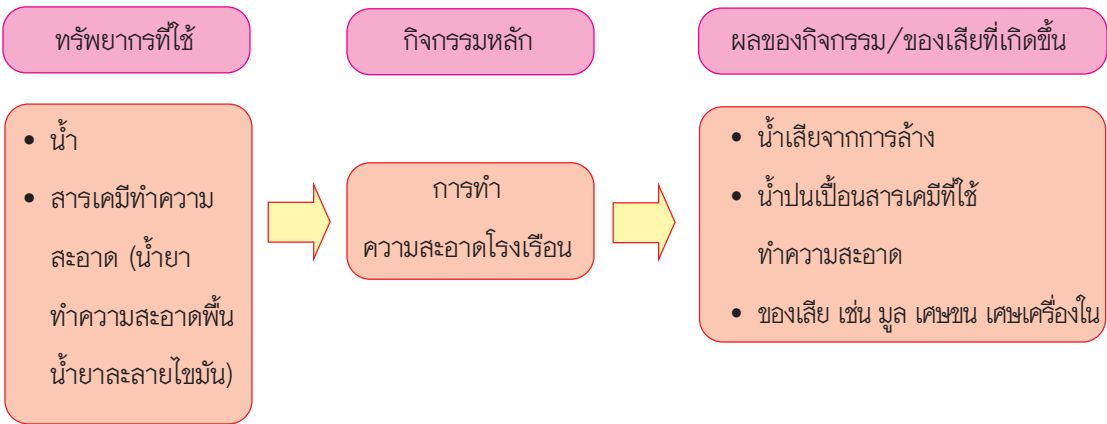

• น้ำเสียจากการล้างรถขนส่ง

แผนภาพที่ 3 การใช้ทรัพยากรและของเสียที่เกิดขึ้นในกิจกรรมการขนส่งผลิตภัณฑ์

กิจกรรมการทำความสะอาดโรงเรือน เป็นการทำความสะอาดคอกพักสัตว์ พื้นโรงฆ่าสัตว์ อุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมสุดท้าย โดยก่อให้เกิดน้ำเสียที่มีความสกปรกและปนเปื้อนสารเคมี ทำความสะอาด รวมทั้งมีของเสีย เช่น มูล เศษขน และเศษเครื่องใน ดังแสดงในแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 การใช้ทรัพยากรและของเสียที่เกิดขึ้นในกิจกรรมการทำความสะอาดโรงเรือน

ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำแนวปฏิบัติที่ดีด้านการป้องกันและลดมลพิษ

ภายหลังจากการสำรวจและทราบปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงฆ่าสัตว์แล้วคณะทำงานก็จะร่วมกันจัดทำแนวปฏิบัติที่ดีด้านการป้องกันและลดมลพิษสำหรับโรงฆ่าสัตว์ เพื่อนำไปกำหนดเป็นแผนปฏิบัติและดำเนินการโดยอยู่ภายใต้กิจกรรมหลัก 4 กิจกรรมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งในแต่ละกิจกรรมหลักจะค้ำึงถึงกิจกรรมย่อยดังนี้

1. การไม่ทารุณสัตว์

การฆ่าสัตว์จะต้องไม่ทารุณสัตว์ เพราะจะทำให้สัตว์เกิดความเครียด และอาจทำให้เกิดกรดแลคติกและความร้อนในเซลล์กล้ามเนื้อซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพเนื้อสัตว์ โดยมีข้อควรปฏิบัติดังนี้

- ไม่ทำให้สุกรบาดเจ็บขณะขนส่งมายังคอกพัก เช่น การช้อน เหยียด หรือ ผลักสุกรลงจากรถ เพราะจะทำให้เกิดรอยแผลที่ส่งผลต่อคุณภาพเนื้อและทำให้สุกรเกิดความเครียด

- การบรรทุกสุกรต้องไม่แออัดจนเกินไปโดยพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการบรรทุกสุกรคือ 0.4 - 0.5 ตารางเมตร / ตัว หรือให้ใส่กระชูด

- การขนส่งสุกรโดยใช้รถยนต์ควรมีระยะเวลาที่เหมาะสมคือ ประมาณ 3 ชั่วโมงเนื่องจากสุกรจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ก่อนถึงโรงฆ่า
- หากการขนส่งสุกรใช้เวลานานเกิน 12 ชั่วโมงจะต้องมีระยะพักระหว่างทาง และให้สุกรได้กินน้ำ
- การอดอาหารสุกรก่อนขนส่งจะช่วยลดความเครียดเนื่องจากความร้อนที่เกิดจากกระบวนการย่อยอาหาร และช่วยลดการติดเชื้อจุลินทรีย์ที่มาจากเศษอาหารและมูลในกระเพาะและลำไส้ และลดปริมาณของเสีย เช่น เศษอาหารและมูลที่ต้องกำจัด การอดอาหารสุกรก่อนฆ่าจะช่วยให้เลือดออกจากตัวสัตว์ได้มาก

- ระยะเวลาที่เหมาะสมในการถอดอาหารสุกร อยู่ระหว่าง 12 – 16 ชั่วโมง ก่อนการขนส่ง
- ในการขนย้ายสุกรไม่ควรทำในช่วงที่มีอากาศ ร้อนจัด และควรใช้น้ำเย็นฉีดพ่นลงบนตัว หรือใช้น้ำแข็งโปรยให้ทั่วรถจะช่วยในการลด ความร้อนลง

- ทางเดินลาดเอียงสำหรับลำเลียงสุกรขึ้นหรือ ลงจากรถขนส่งควรทำมุมกับพื้นดิน ไม่เกิน 30 องศา และวัสดุที่ใช้ต้องไม่ลื่นไถลง่าย

- แบ่งคอกพักสุกรตามจำนวนเจ้าของสุกรเพื่อ ความสะดวกในการฆ่าและไม่ควรขังสุกรใน คอกพักให้แออัดจนเกินไป
- จัดหาน้ำให้สุกรกินตลอดเวลาเพื่อลด ความเครียดขณะอยู่ในคอกพัก
- สุกรที่จะถูกฆ่าต้องมีเวลาพักภายหลังการ ขนส่งอย่างน้อย 2 ชั่วโมง ก่อนนำไปฆ่าและ ต้องให้สุกรถอดอาหารตลอดเวลาที่อยู่ในคอกพัก

- การช็อตด้วยไฟฟ้า และการรมด้วย ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เป็นวิธีที่ทำให้ สุกรเกิดความเครียดน้อยและสะดวกในการ ปฏิบัติงาน

- การแทงคอในตำแหน่งที่ทำให้สุกรตายโดยเร็ว และเลือดออกจากลำตัวได้มากที่สุดคือการแทง มีดเข้าไปตัดที่เส้นโลหิตดำและแดงที่ขั้วหัวใจ

2. การจัดการด้านสุขอนามัยและความปลอดภัย

การฆ่าสุกรต้องปฏิบัติให้ถูกหลักสุขอนามัย คือ สะอาดและปราศจากการปนเปื้อนของเชื้อโรค นอกจากนี้ การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต้องคำนึงถึงสุขอนามัยและความปลอดภัยของพนักงานด้วย เช่น จัดสภาพแวดล้อมของโรงฆ่าสัตว์ให้ถูกสุขลักษณะ แบ่งส่วนสะอาดและสกปรกให้ชัดเจน พื้นและผนังโรงเรือนต้องทำความสะอาดง่าย มีระบบการป้องกันอุบัติเหตุและเหตุฉุกเฉิน มีห้องสำหรับจัดเก็บเครื่องมือและอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบ โดยมีข้อควรปฏิบัติดังนี้

- ตรวจโรคสัตว์ โดยสัตวแพทย์ภายใน 24 ชั่วโมงก่อนทำการฆ่า
- นำสุกรที่สลบแล้วขึ้นแขวนแทงคอเอาเลือดออกและมีภาชนะรองรับเลือด

- ควรหลีกเลี่ยงการใช้อุณหภูมิน้ำลวกซากที่สูงเกินไป (ไม่เกิน 70 องศาเซลเซียส) เพราะอุณหภูมิสามารถเร่งให้เกิดปฏิกิริยาการใช้ไกลโคเจนในกล้ามเนื้อ

- ควรแยกพื้นที่ล้างเครื่องใน ออกจากบริเวณชำแหละซาก
- การนำเครื่องในออกจากซากต้องไม่ทำให้กระเพาะและลำไส้แตก เพราะจะทำให้จุลินทรีย์แพร่กระจายเข้าสู่ซากส่วนอื่นๆ
- ซากสุกรที่ชำแหละแล้ว ไม่ควรให้สัมผัสพื้น เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งสกปรกและจุลินทรีย์

- การปฏิบัติงาน พนักงานฆ่าสัตว์ไม่ควรสัมผัสกับซากโดยตรงหากไม่จำเป็น
- ใช้มีดที่สะอาดและคมในการชำแหละเนื้อสัตว์ และชำแหละซาก

- จัดให้มีการตรวจคุณภาพเนื้อพร้อมประทับตรารับรองโดยสัตวแพทย์ก่อนนำซากออกจากโรงฆ่าสัตว์
- จัดหาวัสดุปกคลุมหรือห่อหุ้มซากขณะขนส่งหรือใช้รถขนส่งแบบห้องเย็น

- ทำความสะอาดรถขนส่งซากที่ชำแหละแล้วก่อนและหลังการขนส่งทุกครั้ง

- พนักงานฆ่าสัตว์ควรสวมชุดปฏิบัติงานที่มีการทำความสะอาดทุกครั้งภายหลังการปฏิบัติงานอย่างน้อยต้องสวม ชุดกันเปื้อน และรองเท้านบูท

- พนักงานฆ่าสัตว์ควรได้รับการตรวจสอบสุขภาพอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง
- จัดวางถังแก๊สในที่ที่มีอากาศถ่ายเท รวมทั้งไม่ให้สายส่งแก๊สสัมผัสกับความชื้นหรือความร้อนจากเตาหรือกระทะ
- ติดตั้งถังดับเพลิงในตำแหน่งที่สามารถใช้งานได้สะดวก
- ติดตั้งไฟฉุกเฉิน

3. การใช้ทรัพยากร (น้ำ ไฟฟ้า เชื้อเพลิง) อย่างมีประสิทธิภาพ

- การใช้ไฟฟ้าและเชื้อเพลิง

พิน ถ่าน และแก๊สเป็นเชื้อเพลิงที่ใช้ในโรงฆ่าสัตว์ โดยพินและแก๊สจะใช้ในการต้มน้ำร้อนสำหรับลวกซากเพื่อชูดขน ส่วนไฟฟ้าจะใช้ในการปั้มน้ำและให้แสงสว่าง การใช้พินควบคุมการใช้ค้อนข้างยาก ดังนั้น แนวปฏิบัติที่ดีจึงมุ่งเน้นเสนอแนะในการใช้ไฟฟ้าและแก๊สอย่างถูกวิธีและเท่าที่จำเป็น การบำรุงรักษาความสะอาดอุปกรณ์ไฟฟ้าอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้มีประสิทธิภาพการทำงานสูงสุดและเลือกใช้อุปกรณ์ชนิดประหยัดไฟฟ้า เป็นต้น โดยมีข้อควรปฏิบัติดังนี้

- ควบคุมอุณหภูมิของน้ำสำหรับลวกขนไม่ให้สูงเกินไป (ไม่เกิน 70 องศาเซลเซียส)
- ควรทำวัสดุครอบเปลวไฟ เพื่อลดการกระจายของความร้อน ซึ่งจะช่วยให้ประหยัดการใช้แก๊ส
- เปิด/ปิดหลอดไฟฟ้าเฉพาะที่จำเป็นต้องใช้เท่านั้น (การเปิด/ปิดสวิตช์ไฟบ่อยๆ ไม่ทำให้สิ้นเปลืองไฟฟ้าแต่อย่างใด)
- จัดระบบสวิตช์ควบคุมให้เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น การปรับสวิตช์เป็นแบบแยกแถว หรือแยกดวง
- ติดสติ๊กเกอร์บอกตำแหน่งไว้ที่สวิตช์ เปิด/ปิดหลอดไฟเพื่อเปิดใช้งานได้อย่างถูกต้อง
- เพิ่มแผ่นสะท้อนแสงเพื่อกระจายความสว่าง
- ติดตั้งมิเตอร์วัดปริมาณการใช้ไฟฟ้าสำหรับโรงฆ่าสัตว์และจดบันทึกปริมาณการใช้ไฟฟ้าเพื่อประเมินค่าใช้จ่ายแต่ละเดือน

- ใช้อุปกรณ์และหลอดไฟชนิดประหยัดพลังงานที่ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เช่น หลอดฟลูออเรสเซนต์ (หลอดนีออน) แบบคอมแทนหลอดธรรมดา (ประหยัดไฟฟาร์้อยละ 10)
- ใช้หลอดคอมแพ็คฟลูออเรสเซนต์ (หลอดตะเกียบ) แทนหลอดไส้ (ประหยัดไฟฟาร์้อยละ 75)
- ใช้โคมสะท้อนแสงแบบประสิทธิภาพสูงสุดและใช้บัลลาสต์อิเล็กทรอนิกส์แทนบัลลาสต์แบบธรรมดา
- ทำความสะอาดหลอดไฟอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพราะฝุ่นละอองที่เกาะอยู่จะทำให้แสงสว่างน้อยลงและอาจทำให้ต้องเปิดไฟหลายดวงเพื่อให้ได้แสงสว่างเท่าเดิม

- เมื่อพบว่าหลอดไฟ สายไฟ ชำรุดหรือขาดเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลหรือดำควรเปลี่ยนทันที เพื่อป้องกันอัคคีภัยเนื่องจากไฟฟ้าลัดวงจร
- รณรงค์สร้างจิตสำนึกในการประหยัดพลังงาน ไฟฟ้าแสงสว่างอย่างจริงจัง และต่อเนื่องด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ติดสติ๊กเกอร์ประชาสัมพันธ์ จัดบอร์ดนิทรรศการ หรือให้ความรู้โดยการจัดอบรม เป็นต้น

• การใช้น้ำ

การใช้น้ำที่เหมาะสมควรยึดหลักความประหยัดเช่นเดียวกับการใช้ไฟฟ้า เช่น การติดตั้งอุปกรณ์ประหยัดน้ำ การซ่อมแซมท่อส่งน้ำไม่ให้เกิดการรั่วไหล ไม่ปล่อยให้ น้ำไหลทิ้งโดยไม่จำเป็น โดยมีข้อควรปฏิบัติดังนี้

- ตรวจสอบ และซ่อมแซมอุปกรณ์ที่ชำรุดให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ไม่ให้เกิดการรั่วซึม
- ดูแลปรับปรุงระบบท่อน้ำให้มีการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ
- ติดตั้งหัวฉีดพ่นน้ำเป็นฝอยที่ปลายสายยาง
- ติดตั้งวาล์ว เปิด - ปิดน้ำบริเวณที่สามารถใช้ได้สะดวก

- ติดตั้งมิเตอร์วัดปริมาณการใช้น้ำและจดบันทึกข้อมูลการใช้น้ำ เพื่อประเมินค่าใช้จ่ายแต่ละเดือน

- กรณีเปิดน้ำลงในถังหรืออ่างควรติดตั้งลูกลอยควบคุมระดับน้ำ เพื่อป้องกันการไหลล้นของน้ำ

- ใช้บิ๊มน้ำสูบน้ำขึ้นมาเก็บในถังสูงแทนการสูบน้ำจากบ่อโดยตรงตลอดเวลาที่ปฏิบัติงาน จะทำให้ลดการใช้ไฟฟ้าลง

4. การลดมลพิษและของเสีย

- การจัดการน้ำเสียและของเสีย

ของเสียที่เกิดจากโรงฆ่าสัตว์ ได้แก่ มูลสัตว์ เศษเครื่องใน ขน เล็บ และน้ำเสียที่เกิดจากน้ำล้างคอกพักสุกร น้ำล้างซาก น้ำล้างพื้น และน้ำล้างรถก่อนและหลังการขนส่ง ดังนั้นควรให้ความสำคัญต่อการลดปริมาณและความสกปรกของของเสียที่เกิดขึ้น เช่น การคัดแยกของเสียเพื่อนำไปใช้ประโยชน์หรือนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี เลือกใช้สารทำความสะอาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การดักของเสียออกจากน้ำเสีย และการนำน้ำเสียกลับมารดต้นไม้ โดยมีข้อควรปฏิบัติดังนี้

- การดักเศษขนและมูลสุกรไม่ให้ไหลลงสู่ระบบบำบัดน้ำเสียโดยตรง

- เก็บกวาดมูลและเศษขนออกจากพื้นก่อนแล้วจึงใช้น้ำฉีดล้างพื้น

- จัดตารางเวลาขนส่งสุกรให้สอดคล้องกับเวลาในการฆ่าเพื่อไม่ให้สัตว์พักนานเกินไปและเป็นการป้องกันการสะสมของของเสีย
- จัดหาภาชนะรองรับของเสียและแยกรวบรวมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ เช่น ทำปุ๋ย ทำอาหารปลา ผลิตภัณฑ์สัตว์ธรรมชาติ
- ควรหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีทำความสะอาดพื้น เช่น โซดาไฟ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจุลินทรีย์ในระบบบำบัดน้ำเสีย

หลังจากได้จัดทำแนวทางปฏิบัติที่ดีด้านการป้องกันและลดมลพิษสำหรับโรงฆ่าสัตว์แล้วจะนำไปประเมินความเป็นไปได้ในการปฏิบัติโดยพิจารณาว่าในแต่ละกิจกรรมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติได้มากน้อยแค่ไหน ซึ่งประกอบด้วย การไม่ทารุณสัตว์ สุขอนามัยและความปลอดภัย การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การลดปริมาณของเสียและการนำไปใช้ประโยชน์ ตามร่างเกณฑ์ฯ ดังตัวอย่างตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสำรวจความเป็นไปได้ในการดำเนินงานตามแนวปฏิบัติที่ดีฯ

แนวทางการปฏิบัติที่ดีด้านการป้องกัน และลดมลพิษ	ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ		หมายเหตุ
	ได้	ไม่ได้	
1. การไม่ทารุณสัตว์			
- ทำทางลาดหรือชองบังคับให้สุกร เดินเข้าสู่คอกพัก			
- แบ่งคอกพักสุกรและไม่ขังสุกร ในคอกให้แออัดเกินไปควรมีขนาด ประมาณ (0.4-0.5 ตรม./ตัว)			
- ทำให้สุกรสลบโดยการช็อตด้วยไฟฟ้า			
- ฯลฯ			
2. สุขอนามัยและความปลอดภัย			
- ตรวจซากสุกรโดยสัตว์แพทย์ก่อน และหลังการฆ่า			
- นำซากสุกรขึ้นแขวนแล้วแทงคอ เอาเลือดออก			
- วางซากที่ชำแหละแล้วบนโต๊ะหรือ แขวนซากในขณะรอการขนส่ง			
- ใช้วัสดุรองพื้นและคลุมรถ ขณะขนซาก			
- ฯลฯ			

แนวทางการปฏิบัติที่ดีด้านการป้องกัน และลดมลพิษ	ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ		หมายเหตุ
	ได้	ไม่ได้	
3. การใช้ทรัพยากร			
3.1 การใช้น้ำ			
- ติดตั้งหัวฉีดน้ำแบบพ่นฝอยแรงดันสูง ปลายสายยางบริเวณที่ล้างรถและสำหรับ ทำความสะอาดโรงเรือน			
- ติดตั้งวาล์ว เปิด/ปิด น้ำบริเวณที่ สามารถใช้ได้สะดวก			
- ติดตั้งมิเตอร์บริเวณที่มีการใช้น้ำ ปริมาณมาก			
3.2 การใช้ไฟฟ้า			
- เพิ่มแผ่นสะท้อนแสงเพื่อกระจาย ความสว่างและลดจำนวนหลอดไฟฟ้า			
- จัดทำระบบสวิตช์ควบคุมการเปิด/ ปิดแบบแยกแถวหรือแยกดวง			
- ติดตั้งมิเตอร์แยกระหว่างไฟฟ้าที่ใช้ ในโรงเรือนและระบบบำบัดน้ำเสีย			
- ฯลฯ			
4. การลดปริมาณของเสียและมลพิษ			
4.1 ความสกปรกของน้ำเสีย			
- จัดหาภาชนะรองรับของเสียที่เกิดขึ้น ขณะปฏิบัติงานให้เพียงพอ			
- เก็บกวาดของเสียก่อนการล้าง ทำความสะอาดด้วยน้ำ			
4.2 กากของเสีย			
- จัดตารางเวลาขนส่งสุกรให้ สอดคล้องกับเวลาในการฆ่าเพื่อ ไม่ให้สัตว์พักนานเกินไป			
- จัดหาภาชนะรองรับของเสียและ แยกรวบรวมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ เช่น ทำปุ๋ย อาหารปลา			
- ฯลฯ			

จากตัวอย่างข้างต้นจะช่วยให้คณะทำงานมองเห็นโอกาสในการปรับปรุงการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม โดยพิจารณาจากกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ตามแนวปฏิบัติที่ดีๆ ร่วมกับสภาพปัญหาและความเร่งด่วนในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน ตลอดจนความพร้อมของการลงทุนในกรณีที่ต้องการปรับเปลี่ยนวัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งคณะทำงานจะร่วมกันกำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติของการปรับปรุงการปฏิบัติงานตามลำดับ

การประชุมสรุปข้อมูลผลการสำรวจเพื่อกำหนดเป้าหมายและแผนการดำเนินงานร่วมกันของคณะทำงาน

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนปฏิบัติงาน

จากการสำรวจและประเมินความเป็นไปได้ตามขั้นตอนที่ 2 และ 3 จะทำให้ทราบปัญหาต่างๆ ภายในโรงฆ่าสัตว์และทราบแนวทางในการปฏิบัติ จากนั้นคณะทำงานต้องร่วมกันกำหนดและจัดทำแผนปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ระยะเวลาดำเนินงาน และผู้รับผิดชอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังตัวอย่างตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวอย่างแผนปฏิบัติงานเพื่อลดและป้องกันมลพิษสำหรับโรงฆ่าสัตว์

กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินงาน/พ.ศ. 2548											ผู้รับผิดชอบ
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.		
1) จัดทำทางลาดหรือช่องบังคับสกรูเข้าสู่คอกพัก	⇔											งานช่าง นาย ก
2) ติดตั้งหัวฉีดน้ำแบบพ่นฝอยแรงดันสูง		⇔										งานช่าง นาย ข
3) จัดทำระบบสวิตช์ควบคุมการเปิด/ปิด			⇔									งานช่าง นาย ก
4. การติดตั้งมิเตอร์วัดการใช้น้ำ		⇔										งานช่าง นาย ค
5) จัดบันทึกปริมาณการใช้น้ำ/ไฟฟ้าและค่าใช้จ่ายประจำเดือน		⇔		⇔		⇔		⇔		⇔		งานสัตวแพทย์ นาย จ
6) ติดตามประเมินผลและแก้ไขปัญหาต่างๆ							⇔					ผู้แทนจากทุก หน่วยงาน
7) รายงานผลให้ผู้บริหารทราบ											⇔	หัวหน้าทีม คณะทำงาน

ขั้นตอนที่ 5 การพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานตามแนวปฏิบัติที่ดีด้านการป้องกันและลดมลพิษสำหรับโรงฆ่าสัตว์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง จึงต้องมีการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรทุกคนเพื่อขยายแนวคิด และความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนกระตุ้นและสร้างจิตสำนึกให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับร่วมกันดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานของแนวปฏิบัติที่ดีฯ จนทำให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของงานประจำในระยะยาว

นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและความสามารถได้อย่างเต็มที่ จะช่วยสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมและการสร้างสรรค์แนวคิดหรือสิ่งใหม่ๆ ที่ดีให้กับองค์กรการพัฒนาบุคลากรอาจทำได้หลายรูปแบบ ทั้งการพูดคุยให้ความรู้ การฝึกอบรม การศึกษาดูงานในสถานประกอบการอื่น และการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่น สติกเกอร์ โปสเตอร์ แผ่นพับ คำขวัญ การจัดกิจกรรมการประกวดหรือแข่งขัน เป็นต้น โดยให้รางวัลตอบแทนเพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของกลุ่มหรือบุคคลที่มีความพยายามในการปฏิบัติงานจนสำเร็จ

การฝึกอบรมและจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่ความรู้และทักษะในการนำแนวทางเทคโนโลยีการผลิตที่สะอาดไปประยุกต์ใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมโรงฆ่าสัตว์

ขั้นตอนที่ 6 การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ บุคลากรทุกคนต้องมีส่วนร่วมดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของงานประจำ โดยผนวกกิจกรรมตามแนวปฏิบัติที่ดีไว้ในขั้นตอนการปฏิบัติงาน และอย่าให้สิ้นสุดลงเมื่อได้ดำเนินงานครบทุกกิจกรรมตามแผนปฏิบัติงานแล้ว เนื่องจากการประหยัดหรือลดการใช้ทรัพยากร การอนุรักษ์พลังงาน การลดการเกิดของเสียหรือมลพิษ หรือการรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอยู่เสมอ

การแขวนซากขณะรอการขนส่ง

ห้องล้างเครื่องในแยกจากห้องผ่าซาก

การปรับปรุงและจัดทากาชนะที่ไม่เป็นสนิมสำหรับวางซากชำแหละ เพื่อลดการปนเปื้อนและลดการใช้น้ำล้างทำความสะอาด

ขั้นตอนที่ 7 การติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผลเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับคณะทำงานในการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อทราบความก้าวหน้าปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ตลอดจนควบคุมดูแลการปรับปรุงการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ คณะทำงานควรกำหนดระยะเวลาในการติดตามผลการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ โดยการสำรวจความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามเกณฑ์ปฏิบัติ เพื่อประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานดังตัวอย่างในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการดำเนินงานและความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามแนวปฏิบัติที่ดี

กิจกรรม	ดำเนินการแล้ว	ยังไม่ได้ดำเนินการ	หมายเหตุ
1. การไม่ทารุณสัตว์			
- ทำทางลาดหรือชองบังคับให้สุนัขเดินเข้าสู่คอกพัก	✓		
- แบ่งคอกพักสุนัขและไม่ขังสุนัขในคอกให้แออัดเกินไปควรมีขนาดประมาณ 0.4-0.5 ตรม./ตัว	✓		
- ฯลฯ			
2. สุขอนามัยและความปลอดภัย			
- ตรวจซากสุนัขโดยสัตวแพทย์ก่อนและหลังการฆ่า	✓		
- วางซากที่ชำแหละแล้วบนโต๊ะหรือแขวนซากในขณะรอการขนส่ง	✓		
- ใช้วัสดุรองพื้นและคลุมรถขณะขนซาก		✓	
3. การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ			
3.1) การใช้น้ำ			
- ติดตั้งหัวฉีดน้ำแบบฟอยแรงดันสูงในสายยางบริเวณที่ล้างรถและสำหรับทำความสะอาดโรงเรือน	✓		
- ติดตั้งมิเตอร์บริเวณที่มีการใช้น้ำปริมาณมาก	✓		
- กวาดกากของเสียออกก่อนฉีดน้ำล้าง		✓	

กิจกรรม	ดำเนินการแล้ว	ยังไม่ได้ดำเนินการ	หมายเหตุ
3.2) การใช้ไฟฟ้า			
- เพิ่มแผ่นสะท้อนแสงเพื่อกระจายความสว่างและลดจำนวนหลอดไฟฟ้า	✓		
- ติดตั้งมิเตอร์แยกระหว่างไฟฟ้าที่ใช้ในโรงเรือนและระบบบำบัดน้ำเสีย	✓		
- ฯลฯ			
4. การลดปริมาณของเสียและการนำไปใช้ประโยชน์			
4.1) ความสกปรกของน้ำเสีย	✓		
- จัดหาขนระองรับของเสียที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติงานให้เพียงพอ			
- เก็บกวาดของเสียก่อนการล้างทำความสะอาดด้วยน้ำ	✓		
4.2) กากของเสีย			
- จัดตารางเวลาขนส่งสุกรให้สอดคล้องกับเวลาในการฆ่าเพื่อไม่ให้สัตว์พักนานเกินไป	✓		
- จัดหาขนระองรับของเสียและแยกรวบรวมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ เช่น ทำปุ๋ย อาหารปลา		✓	
- ฯลฯ			
จำนวนกิจกรรมที่คาดว่าจะดำเนินการ	14		
จำนวนกิจกรรมที่ดำเนินการแล้ว	11		
จำนวนที่ดำเนินการแล้วคิดเป็นร้อยละ	79		

การเก็บตัวอย่างน้ำเสียและติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การจัดเก็บข้อมูลเพื่อเป็นตัวชี้วัดการใช้ทรัพยากรและรักษา สิ่งแวดล้อม เช่น บันทึกปริมาณการใช้ น้ำ ไฟฟ้า ปริมาณของเสีย เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จ และประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามแนวปฏิบัติที่ดี รวมทั้ง ยังสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลการปฏิบัติงานให้กับทุกคนในโรงฆ่าสัตว์ทราบ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นความสนใจของเจ้าหน้าที่และพนักงานให้ตั้งใจปฏิบัติตามแผนงานต่อไป สำหรับตัวอย่างของตัวชี้วัดและการจัดเก็บข้อมูลดังแสดงตามตารางที่ 4 ถึง 9

ตารางที่ 4 ตัวชี้วัดการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติที่ดีด้านการลดและป้องกันมลพิษสำหรับโรงฆ่าสัตว์

กิจกรรม	ตัวชี้วัด	หน่วยวัด
1. การใช้ทรัพยากร		
1.1 การประหยัดน้ำ	- ปริมาณการใช้น้ำ	ลิตร/ตัว/วัน
1.2 การประหยัดไฟฟ้า	- ปริมาณการใช้ไฟฟ้า	กิโลวัตต์-ชม./วัน
2. การลดของเสียและมลพิษ		
2.1 การลดปริมาณกากของเสีย	- ปริมาณกากของเสีย - ปริมาณกากของเสีย นำกลับไปใช้ประโยชน์	กิโลกรัม/ตัว/วัน ร้อยละของกากของเสียทั้งหมด
2.2 การลดปริมาณและความสกปรกของน้ำเสีย	- ปริมาณน้ำเสียเข้าระบบบำบัด - ลักษณะสมบัติของน้ำเสีย - ปริมาณความสกปรกของน้ำเสีย	ลบ.ม./วัน มก./ล. กก.BOD/วัน
3. สวัสดิภาพสัตว์ (การไม่ทารุณสัตว์)	- สถิติการบาดเจ็บและตาย ของสัตว์ระหว่างขนส่ง	ตัว/ปี

ตารางที่ 5 การจัดเก็บข้อมูลตัวชี้วัดการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติที่ดีด้านการใช้ไฟฟ้าสำหรับโรงฆ่าสัตว์

เดือน/ปี	ปริมาณการใช้ (หน่วย/เดือน)	ค่าใช้จ่าย (บาท/เดือน)	หมายเหตุ

ตารางที่ 6 การจัดเก็บข้อมูลตัวชี้วัดการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติที่ดีด้านการใช้แก๊สสำหรับโรงฆ่าสัตว์

เดือน/ปี	ปริมาณการใช้ (หน่วย/เดือน)	ค่าใช้จ่าย (บาท/เดือน)	หมายเหตุ

ตารางที่ 7 การจัดเก็บข้อมูลตัวชี้วัดการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติที่ดีด้านการใช้น้ำสำหรับโรงฆ่าสัตว์

เดือน/ปี	ปริมาณการใช้ (หน่วย/เดือน)	ค่าใช้จ่าย (บาท/เดือน)	หมายเหตุ

ตารางที่ 8 การจัดเก็บข้อมูลตัวชี้วัดการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติที่ดีด้านลดความสกปรกของน้ำเสีย

วันที่เก็บตัวอย่าง	พารามิเตอร์					
	บีโอดี (มก./ล.)	สารแขวนลอย (มก./ล.)	ซีโอดี (มก./ล.)	ทีเคเอ็น (มก./ล.)	น้ำมันและไขมัน (มก./ล.)	โคลิฟอร์ม (มก./ล.)

ตารางที่ 9 การจัดเก็บข้อมูลตัวชี้วัดการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติที่ดีด้านการลดปริมาณของเสียและการนำไปใช้ประโยชน์

วัน/สัปดาห์	ปริมาณของเสีย (กก.)	ปริมาณการนำกลับไป ใช้ประโยชน์ (กก.)	ปริมาณการกำจัด (กก.)

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงาน

ตามแนวปฏิบัติที่ดีด้านการป้องกันและลดมลพิษสำหรับโรงฆ่าสัตว์

- ความมุ่งมั่นของผู้บริหารหรือผู้ที่ควบคุมดูแลกิจการโรงฆ่าสัตว์ว่ามีนโยบายต่างๆ อย่างชัดเจน เช่น การจัดการสิ่งแวดล้อม การลดของเสีย การลดต้นทุนการผลิต ฯลฯ
- การได้รับการฝึกอบรมในทุกระดับเพื่อให้เข้าใจและเกิดความร่วมมือ เช่น ผู้ควบคุมการผลิต พนักงานฆ่าสัตว์ พนักงานทำความสะอาดโรงเรือน สัตวแพทย์ ฯลฯ
- ทุกคนมีศรัทธาและเห็นคุณค่าของเทคโนโลยีสะอาดอย่างแท้จริง
- สร้างแรงจูงใจที่เหมาะสม เช่น การให้รางวัลตอบแทนแก่พนักงานที่ได้นำไปปฏิบัติและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม
- การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพราะแนวทางของเทคโนโลยีการผลิตที่สะอาดมีความจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกคนในการปฏิบัติ
- มีแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย โดยแหล่งข้อมูลสนับสนุนสามารถสืบค้นได้จากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมควบคุมมลพิษ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เว็บไซต์ต่าง ๆ ซึ่งมีมากมายที่ให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตที่สะอาด
- มีทีมงานที่มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิผล ทีมงานต้องมีความตั้งใจและใส่ใจต่อหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบอย่างจริงจัง
- ดำเนินงานตามแนวทางของเทคโนโลยีการผลิตที่สะอาดอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญอันจะนำไปสู่ผลสำเร็จที่ยั่งยืนและยาวนาน เพราะการปฏิบัติต้องค่อยๆ เป็นไปไม่ใช่การโหมให้เสร็จภายในระยะเวลาสั้นๆ การดำเนินงานต้องสม่ำเสมอ มีระยะเวลาและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

การลงมือปฏิบัติของพนักงานฆ่าสัตว์ในขั้นตอนการฟาดซีก
และล้างเครื่องในโดยลดการสัมผัสกับซากและลดการใช้น้ำให้น้อยที่สุด

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ลดต้นทุนการผลิต เพราะ
 - ลดการสูญเสียวัตถุดิบ
 - ประหยัดน้ำ
 - ประหยัดไฟฟ้า - พลังงาน
 - เพิ่มอายุการใช้งานของเครื่องมือและอุปกรณ์
 - ลดภาระค่าใช้จ่ายในการบำบัดและ/หรือกำจัดของเสีย
2. ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ สะอาด ปลอดภัย สำหรับผู้บริโภค
3. สภาพแวดล้อมการทำงานดีขึ้นและลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุในการปฏิบัติงานของพนักงาน
4. ภาพลักษณ์ของโรงฆ่าสัตว์ดีขึ้น และเป็นเพื่อนบ้านที่ดีกับชุมชน
5. เป็นไปตามกฎหมายควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
6. เป็นประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ทางการตลาด

บรรณานุกรม

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. 2539 **คู่มือประหยัดไฟฟ้า**. กรุงเทพฯ.

กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน 2540. **ข้อเสนอแนะการประหยัดไฟฟ้าในครัวเรือน**. พิมพ์ครั้งที่ 10. เอกสารเผยแพร่ฉบับที่ B1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กระทรวงอุตสาหกรรม. กรมโรงงานอุตสาหกรรม. 2541. **คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับโรงงานฆ่าสุกร**. กรุงเทพฯ.

กรมควบคุมมลพิษ. 2542. **โครงการพัฒนาเทคโนโลยีการนำน้ำทิ้งและกากตะกอนที่ผ่านการบำบัดแล้วกลับมาใช้ประโยชน์**. กรุงเทพฯ.

กรมควบคุมมลพิษ. 2545. **คู่มือแนวปฏิบัติที่ดีด้านการป้องกันและลดมลพิษสำหรับตลาดสด**. กรุงเทพฯ.

คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ, สำนักงาน. **หลอดไฟฟ้าและบัลลาสต์**. เอกสารเผยแพร่ ชุดประสิทธิภาพการใช้พลังงาน. กรุงเทพฯ

สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. สถาบันสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรม. 2541. **คู่มือเทคโนโลยีสะอาดสำหรับประชาชน**. กรุงเทพฯ.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรมปศุสัตว์ 2546. **คู่มือการพัฒนามาตรฐานโรงฆ่าสัตว์ และการจำหน่ายเนื้อสัตว์**. กรุงเทพฯ.

ที่ปรึกษา

1. นายอภิชัย ชวเจริญพันธ์	อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ
2. นายอดิศักดิ์ ทองไข่มุกด์	รองอธิบดีกรมควบคุมมลพิษ
3. นายวิจารณ์ ลิมาฉายา	ผู้อำนวยการสำนักจัดการคุณภาพน้ำ

คณะผู้จัดทำ

1. นายอนุทิน สุภาพันธ์	ผู้อำนวยการส่วนน้ำเสียอุตสาหกรรม
2. นายชานัน ติरणะรัต	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 6ว
3. นางกุลญดา ทอนมณี	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 6ว
4. นายสง่า ทับทิมหิน	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 5
5. นายพลไกร การดี	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม
6. นายเกรียงไกร สิปานมัน	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม

ขอขอบคุณ

1. นายรังสรรค์ ปิ่นทอง	ผู้อำนวยการส่วนลดและใช้ประโยชน์ของเสีย
2. นางกัญชลี นาวิภุมิ	ผู้อำนวยการส่วนน้ำเสียเกษตรกรรม
3. นายกเทศมนตรีเมืองลำพูนและคณะ	
4. นายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่และคณะ	
5. นายกเทศมนตรีนครหาดใหญ่และคณะ	
6. นายกเทศมนตรีนครตรังและคณะ	